

Олександр Мурашко (1875 – 1919).

живописець, педагог і громадський діяч. Виробив власний неповторний стиль у поєднанні імпресіонізму, модерну та реалізму. Киянин, що понад усе любив рідне місто, хотів зробити його всесвітнім культурним центром і відкрив власну художню студію на горищі "першого київського хмарочоса".

Народився 7 вересня 1875 року в Києві. Відомостей про його батька немає. Олександра записали на прізвище матері – Крачковський. До семи років жив біля містечка Борзни на Чернігівщині, де його виховувала бабуся, яка своїми оповідями про героїчні часи козацтва та народною мудрістю пробуджувала в дитини уяву, любов до природи.

Потім матір забрала його до себе в Чернігів, де жила з Олександром Мурашком, відомим на той час іконописцем, майстром іконостасів та різьбярем по дереву, рідним братом художника Миколи Мурашка засновника малювальної школи у Києві (де отримали малярські навички М. Пимоненко, С.Костенко, І.Іжакевич, М.Жук, В.Серов). Олександр Мурашко старший утримував у місті власну майстерню, засновану 1827 року, до роботи в якій почав залучати малого Сашка.

Лише у 20 років, після того як мати побралася з Олександром Мурашком він узяв прізвище свого вітчима.

Наприкінці 1880-х Мурашко-старший, отримавши замовлення на проведення робіт з облаштування Володимирського собору (грунтування стін, малярні і позолотні роботи, виготовлення меблів), разом із сім'єю й майстернею переїжджає до Києва. Підліток опинився в центрі знаменної події, яка сколихнула художні кола всієї тодішньої імперії: на його очах народжувались розписи Володимирського собору. Олександр спостерігав за роботою таких знаних майстрів, як [В. Васнецов](#), [М. Нестеров](#). Саме вони та професор Адріан Прахов першими звернули увагу на потенціал «худого, високого, пелехатого, сором'язливого» підлітка.

Малювання для Мурашка стає сенсом життя. Але Мурашко-старший планував зробити із сина іконописця та зовсім не поділяв його прагнення здобути освіту в Академії мистецтв. Навчаючись у Київському духовному училищі, Сашко часто прогулює заняття, почав потай відвідувати Малювальну школу Миколи Мурашка (брата свого вітчима). Водночас із завзяттям допомагає перемальовувати ікони та виконувати будь-яку роботу для Володимирського собору, де якраз працювали Віктор Васнецов та Михайло Врубель. Спостерігаючи за їхньою працею, Сашко остаточно переконався у тому, що попри заборону батьків стане художником. Зрештою, конфлікт спонукав Олександра Мурашка полишити домівку. Хлопець намагався заробляти на життя самостійно, їздив по селах та малював, жив де доведеться, бувало, що ночував на схилах Дніпра й баржах, через що сильно застудився.

Примирити батька з сином вдалося Миколі Мурашку та найближчим друзям. Зрештою юний художник отримав дозвіл вступити спочатку до малювальної школи в Києві, а згодом – до Санкт-Петербурзької Академії мистецтв (1896 – 1901).

У Санкт-Петербурзі Мурашко вдосконалював освіту у Іллі Рєпіна. Під його керівництвом створив перше фундаментальне полотно – дипломну роботу «Похорон кошового», яке було визнане кращим серед студентських робіт, за що художник отримав золоту медаль і відрядження з перспективою продовження освіти у кращих живописців Німеччини, Італії та Франції. Козацька тематика була однією з улюблених І.Рєпіна, що і вплинуло на вибір сюжету. Існує припущення, що позував для картини Михайло Старицький.

Перебуваючи у Парижі, Мурашко захопився роботами художників-імпресіоністів, відтак він почав відходити від академічної техніки, намагаючись поєднати різні живописні прийоми. А згодом надихається стилем модерн і використовує його прийоми в композиції та формотворенні кольорових мас. Саме у французькій столиці художник створив свою культову роботу **"Портрет дівчини у червоному капелюсі"**.

Вважається, що саме паризький період був найбільш вдалим у творчій біографії Мурашка. Він проявив себе у жанрах тематичного та портретного живопису.

Олександр Мурашко 1905.

У 1906 р. Мурашко пише ще одну свою відому картину — "Карусель". Вона приносить йому європейське визнання і на X Мюнхенській міжнародній виставці Олександра Мурашка нагороджують золотою медаллю.

Після нагороди у Німеччині Мурашка помітили організатори [Венеційської бієнале](#). Загалом твори українського художника побували на виставках у Кельні, Дюссельдорфі, Берліні, Амстердамі та неодноразово у Мюнхені.

Київ був містом, яке Мурашко по-справжньому любив і говорив про нього: *"Тут сонце, тут чудесна природа, тут власна культура..."*. Художник мріяв *перетворити Київ на відомий мистецький центр*, подібний до Мюнхена, відкрити українську академію мистецтв.

Мурашко багато енергії вкладав у виховання молодого покоління митців і був чудовим педагогом. У 1909 році він почав викладати в Київському художньому училищі, але звільнився звідти у 1912-му через консерватизм дирекції — за його власними ж словами, *"не хотів витратити сили на боротьбу з окам'янілостями"*.

Тож у 1913-му він відкриває власну художню студію у відомому "хмарочосі Гінзбурга", що розташовувався на вулиці Інститутській, 16 і проіснувала по 1917 рік (у 1941 році підірваний військами НКВС СРСР, нині на його місці готель "Україна"). У цій найвищій будівлі в місті — 12 поверхів! — студія Мурашка була на горищі. Викладання було організоване академічно серйозно, окрім малюнку і живопису викладачі читали лекції з історії та філософії мистецтва.

Хмарочос Гінзбурга у Києві, 1910-ті роки.

Студенти стали переходити з училища до студії Мурашка. Його учнями були, зокрема, Ніссон Шифрін, Ісак Рабинович, Карпо Трохименко, Анатоль Петрицький і Тіна Омельченко. Художник Анатоль Петрицький пригадував: *"В студії було більше пошуків, цікавіше. Кожному учню*

Олександр Олександрович намагався відкрити очі на природу і показати, як передавати природу живописом. Він застерігав від розмальовування та від чорноти в картинах. Він вчив зустрічатися з природою як зі святом...".

1916-го він разом з однодумцями заснував Товариство київських художників, А незабаром відбулася довгоочікувана подія для української інтелігенції — нарешті вдалося створити Українську академію мистецтв, яка існує і досі як НАОМА. **Це був перший вищий навчальний заклад незалежної держави — УНР.**

В академії окрім Мурашка викладали такі видатні художники, як [Георгій Нарбут](#), Абрам Маневич, Михайло Бойчук, Микола Бурачек, а першим ректором обрали [Федора Кричевського](#). Урочисте відкриття академії відбулося 22 листопада 1917 року в приміщенні Української Центральної Ради. На легендарному фото — діячі культури, науки і мистецтва, з ініціативи яких створено академію.

Засновники Української державної академії мистецтв. Стоять (зліва направо): Георгій Нарбут, Василь Кричевський, Михайло Бойчук. Сидять (зліва направо): Абрам Маневич, Олександр Мурашко, Федір Кричевський, Михайло Грушевський, Іван Стешенко, Микола Бурачек.

"Найімовірніше, митець належав до тих українців, яким саме революційні події 1917 року допомогли остаточно усвідомити свою національну

належність, — пише дослідниця Дар'я Добріян. — Мурашко був насамперед портретистом і жанрових речей створив не так уже й багато. Тому помітити у його творах національний компонент подекуди складно. Проте не лише в жанрових сюжетах проявляється національний стиль. Радше навпаки. (...) Звернувшись до зображення народного життя, митець пише картини «Зима», «Дівчина», «Неділя», «Селянська родина» та «Праля»".

Олександр Мурашко працював також у художній раді при Народному комісаріаті освіти. Ця діяльність, а також викладання забирали в нього багато сил і часу, про що художник у 1918 році писав: *"Майже два роки нічого не роблю, всього мене втягнуто в організацію художнього життя України, і питання стоїть настільки гостро і складно, що уникнути цього нема жодної можливості. Але твердо сподіваюсь, що, віддавши належне суспільності, буду відпущений для тихої праці..."*.

Але тихої праці Мурашкові не судилося, адже в тому-ж таки 1918 році Київ захопили більшовики. У січні вони за кілька тижнів розстріляли понад п'ять тисяч представників української інтелігенції.

Професори й студенти переховувалися, академія була зачинена. Тим не менш, освітній процес намагалися продовжити, студенти ходили до професорів додому і працювали там. Михайло Жук у спогадах писав, що найбільш заповненими були майстерні Олександра Мурашка та Федора Кричевського.

Ще в 1910 році, коли помер його батько, Олександр Мурашко продав квартиру, яку його родина мала на Малій Житомирській і купив невеликий будинок із садом на Лук'янівці, де збудував і майстерню. Тоді ця місцина була тихим передмістям і художник закликав друзів оселятися поруч, щоб створити там таке собі "мистецьке містечко". Але і цим мріям не довелося стати реальністю — кияни ніколи не дізнаються, яким могло б бути мистецьке містечко на вулиці Багговутівській (нині Загорівська).

Увечері 14 червня 1919 року Олександр Мурашко разом із дружиною повертався додому. До них підійшли троє чоловіків, які забрали художника із собою. Митця **вбили пострілом в потилицю агенти ЧК** неподалік від його власного будинку на Лук'янівці.

Олександр Мурашко загинув на 44-му році життя. У пресі про інцидент написали, що художник "був пограбований і забитий бандитами".

Маргарита та Олександр Мурашки. 1909. 1

1909 –го Олександр Мурашко одружився з Маргаритою Крюгер, яка стала його музою та моделлю.

**Картина Олександра Мурашка «Похорон кошового». 1900.
Національний художній музей України.**

Картина Олександра Мурашка «Карусель». 1906. Експонувалася на Мюнхенській виставці у 1908 р., після чого її придбали для Музею образотворчих мистецтв Будапешта. Ескіз до картини, виконаний у 1905 р. зберігається в Національному художньому музеї України.

Статті:

<https://suspilne.media/culture/765101-mriav-pro-mistecke-mistecko-ale-zagynuv-na-tomu-misci-vid-postrilu-agentiv-ck-biografia-hudoznika-oleksandra-muraska/>

<https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/veresen/7/1875-narodyvsya-oleksandr-murashko-zhyvopysec>

Творчість

<https://www.wikiart.org/uk/murashko-oleksandr-oleksandrovich>

<https://www.youtube.com/watch?v=-LSglUmnCUU> (2.35 xB)

Відео:

<https://www.youtube.com/watch?v=iM8lzLiltW4> (5 xB)

https://www.youtube.com/watch?v=d_AZb-BgycA (3 xB)

<https://www.youtube.com/watch?v=vyp7AaUPaVk> (13 xB)

<https://www.youtube.com/watch?v=Sm065BeTTKY> (3 xB)